

שלמה דורי – ארכיון ומוזיאון הרפת, יפעת

יהושע ברנדשטטר (1891-1975)

יהושע ברנדשטטר היה אחת הדמויות הססגוניות ורבות הפעלים בענף. בשנת 1909 יהושע, יליד טרנוב (פולין) עלה ארצה ביחד עם אחיו יחזקאל. האחים התישבו תחילה בסג'רה, אך עברו אחריזמן מה ליבנאל, שם הקימו משק ובו גם רפת.

יחזקאל נשאר ביבנאל עד יום מותו, אחרי פעילות רבת שנים והשגים למען הענף בארץ. אחרי גמר מלחמת העולם הראשונה יצא יהושע להולנד לשם לימוד חקלאות, עם התמחות מיוחדת בגידול בקר. אחרי שובו מהולנד הצטרף לקיבוץ בית-אלפא והיה אחת הדמויות הבולטות בין חברות המיסדים, הוא עבד ברפת. יש לזכור, שרפת בית-אלפא התבססה לפי הצעת יעקב כבשנה (עצמון) על פרות ערביות. לפי נתונים משנת 1927 מנה העדר של בית-אלפא 110 פרות ערביות עם תנובה ממוצעת של 650 ק"ג חלב לפרה, בממוצע. בנוסף לעבודתו ברפת עסק יהושע בהדרכת משקים, מטעם ההנהלה הציונית. הוא פרסם ב"השדה" מאמרים מקצועיים, בעיקר בענייני הזנה, אך גם ממצאים מביקוריו במשקים. יהושע לא חסך ביקורת, כאשר נתקל בממצאים שליליים ברפתות. כך באחד הגליונות של "השדה" הוא מפרסם ביקורת נוקבת על מצבם של הרפת בקיבוץ מרחביה. תגובת אנשי מרחביה לא איחרה לבוא ויהושע נאלץ להתנצל. היום לא יעלה על הדעת, שמדריך יפרסם ברבים את ממצאיו מביקור במשק. יהושע הרצה גם בקורסים לרפתנים וכך אנו מוצאים את שמו גם באותו קורס, אשר התקיים ב-1926 בעין-חרוד ובו נוסדה התאחדות מגדלי בקר. הוא הרצה על "העטיין

ושיטות חליבה". ב-1927 מקבץ יהושע בהולנד חבורה של רפתנים ורפתניות מהארץ, ללימוד שיטות מתקדמות בגידול בקר. בחבורה זאת נמצאים צבי שוודרון וחיים וקסמן, אריה מנס, מוטק יוספזון, משה פלמון, חיים עפרוני, מרים ברץ, דבורה בדר (מזרע) וטובה שופמן מעין-חרוד. לקבוצה הצטרף משה סורקין, שהגיע להולנד לפני שאר החברים. יש בחבורה גם חלוץ מגרמניה בשם קניגספלד, אשר מתעניין בעיקר בתעשית החלב. אותו קניגספלד, אחרי עלייתו ארצה היה בין בעלי המקצוע הבולטים בתעשית החלב ועבד ב"תנובה" עד יציאתו לגמלאות. משתתפי הקורס עבדו במשקי

לפיתוח המשק כולו, בנוסף לתקציבי ההתיישבות הרגילים. החשדות שלו התחזקו, כאשר בביקורו בבית-אלפא אימו דרור ושנהבי שידאגו לכך שהכסף מהולנד יזרום ישירות לבית-אלפא וגם העלו דרישה להגדלה ניכרת של הסכום. קפלנסקי החליט סופית לגנוז את רעיון המכון והפנה את הכסף לתחנת הנסיונות של ההנהלה הציונית, שבראשה עמד יצחק וילקנסקי (אלעזרי-וולקני). כך בא הקץ על רעיונו של יהושע ברנדשטטר, אשר התאכזב ועזב את בית-אלפא ופסק מעיסוקו בגידול בקר.

הוא עבר לתל-אביב, שימש זמן מה מנהל "הבימה", עסק בבימוי סרטים עם מרגוט קלאוזנר, איתה התקשר בקשרים משפחתיים. נולד להם בן, עמוס ברנדשטטר-מוקדי, החי כיום במבשרת ציון. בסוף חייו גילה יהושע כשרון לציור ועשה חיל בשטח זה. עבודותיו הוצגו בתצוגות בארה"ב, בשווייץ ובארץ. הוא נפטר בשנת 1975.

מהתקופה הממושכת בה עסק בגידול בקר תיזכר לו תרומתו החשובה בהדרכה, בעיקר בהזנה, טיפוח וממשק. רעיונו המקורי היה לגבי טיפוח פרה ישראלית, בעלת תנובה גבוהה. הכשרת קבוצה גדולה של רפתנים ארץ-ישראלים בהולנד הזרימה למאגר האנושי הרבה ידע מודרני ובנתה את התשתית האנושית לענף. חלק גדול מאנשי הקבוצה שירת יותר מאוחר בעמדות מפתח של הענף. אישיותו הבלתי ידועה לרוב הציבור תרמה, בתקופה בה עסק בגידול בקר, תרומה גדולה להתקדמות הענף.

ספרות ומקורות

1. משה פלמון – ידע אישי.
2. דר' ראובן שפירא – פרקים מטייטא לספר על שנהבי.
3. אוריאל לוי – תולדות ענף הבקר לחלב בישראל.
4. ארכיון קיבוץ בית-אלפא – ידיעות ומסמכים על יהושע ברנדשטטר, צבי שוודרון וחיים וקסמן.
5. גב' צילה ברנדשטטר – תמונות ומסמכים.

האיכרים ולמדו תאוריה באוניברסיטת אוטרקט. הם למדו קצת הולנדית עוד בארץ, חוץ מסורקין, שהסתדר מצויין עם היידיש שלו. בנוסף לפעילותו המקצועית היה יהושע מעורה בקהילה של יהודי הולנד ופעל רבות בפעולה ציונית ואיסוף תרומות עבור הארץ. הוא קשר קשרים עם וטרינר יהודי, פרופ' ואן דר הודן. פרופ' ואן דר הודן היה בזמן מלחמת העולם השנייה במחנה הסגר נאצי בבוכנוואלד – ניצל ועלה ארצה. אחרי הקמתו של המכון הוטרנירי בארץ הוא היה מנהלו.

אחרי שובו ארצה העלה יהושע ברנדשטטר את הרעיון של הקמת מכון למחקר בנושא של טיפוח פרה משובחת, המתאימה לתנאי הארץ – או כפי שכינו אותה אז "הפרה העבריה". אחת הסיבות לעזיבתו את יבנאל והצטרפותו לקיבוץ בית-אלפא היתה אמונתו, שבתנאי משק משפחתי קטן אין אפשרות לעסוק במחקר וכך במשק גדול הדבר אפשרי. המעבר לא היה פשוט, היות ויהושע היה מבוגר בעשר שנים ממיסדי בית-אלפא, בעל משפחה עם ילדה קטנה והתנאים בבית-אלפא היו קשים בקרב חבורה צעירה ועניה זאת – אך הקמת המכון "בער בעצמותיו". הודות לקשרים האמיצים עם יהודי הולנד הוא מצליח לגייס סכום של 10,000 ל"מ למטרה זאת. באותה תקופה התחולל בבית-אלפא מאבק על מנהיגות כיווני בנית חברה ומשק לבין קבוצה, שראתה בקיבוץ תא רעיוני, בעל רמה מקצועית מעולה, שבראשה עבדו שנהבי ובנימין דרור (בשנים מאוחרות יותר מנהל אגף החלב של "תנובה") ומולם עמדה קבוצה, בעלת נטיות פוליטיות שונות, אשר התנגדה לכיוון האליטיסטי והשמאלני ודרשה קבלת החלטות ברוב קולות. בראשה עמד אפרים רייזנר. המכון נפל קורבן, גם בגלל מאבקים אלה. הם הביאו בסופו של דבר לפילוג ב-1938 וקבוצת אפרים רייזנר הצטרפה לרמת יוחנן. בשלב מסוים נכנס לבעיית פיתוח המכון לגידול בקר מנהל מחלקת ההתיישבות של ההנהלה הציונית, שלמה קפלנסקי, אשר חשד שהכסף מהולנד ישמש לא רק להקמת המכון, אלא יופנה